

## • SS'er infiltreerde als 'onderduiker' in dorp Rechtbank rakelt rol Boere bij razzia op

Joop Bouma  
Aken

Voor het Landgericht in Aken is gisteren de rol die oorlogsmisdadiger Heinrich Boere speelde bij een Duitse overval op een Limburgs dorp uit een geratefeld. Rechtbankpresident Gerd Nohl las de politieverhooren voor die na de oorlog zijn opgesteld over een razzia naar onderduikers in Helden-Panningen.

De SS'er Boere was kort voor de Duitse overval als vermoede onderduiker in het dorp geïnfiltreerd. Mede op zijn aanwijzingen zijn in mei 1944 in Helden-Panningen meer dan vijftig mensen weggevoerd. Een aantal van hen is nooit meer levend teruggezien.

De zaak-Helden-Panningen wordt Boere voor de rechtbank in Aken niet ten laste gelegd, maar is op verzoek

van de advocaten die optreden namens enkele slachtoffers van de oud-SS'er aan het strafdossier toegevoegd. Onlangs hebben deze advocaten bij de Duitse justitie aangifte gedaan tegen Boere wegens de dood van inwoners van Helden-Panningen die na de razzia naar concentratiekampen waren gevoerd.

Boere werd in 1946 in Nederland ter dood veroordeeld wegens de moord op drie Nederlanders in 1944. De oorlogsmisdadiger wist naar Duitsland te vluchten. De Duitse justitie probeert de 88-jarige alsnog voor deze drie moorden te laten beklaren moesten halen. In Maastricht brachten ze rapport uit aan de SD.

Twee dagen daarna vielen 150 Duitse militairen het dorp binnen. Boere en zijn advocaat deden er gisteren het zwijgen toe. Dinsdag wordt de zaak voortgezet en zal Boere reaal aangeklaagde zelf zat er schijnbaar

onaangedaan bij het hoofd licht gebogen, soms leek het alsof hij sliep. In opdracht van de Duitse Sicherheitsdienst ging Boere in mei 1944 met twee collega-NSB'ers in burger naar Helden-Panningen. De drie deden zich voor als onderduikers en vroegen onderdak. Er zaten heel wat onderduikers in Helden-Panningen in de oortlog, 'in elk huis zit er wel één', vertrouwde een jonge dorpsbewoner Boere toe.

De drie kregen schuilplaatsen toegewezen, en knepen er een dag later tussenuit met de smoes dat ze nog kleren moesten halen. In Maastricht brachten ze rapport uit aan de SD.

Twee dagen daarna vielen 150 Duitse militairen het dorp binnen. Boere en zijn advocaat deden er gisteren het zwijgen toe. Dinsdag wordt de zaak voortgezet en zal Boere reaal

Mannen die hun kinderen of partners doden, plegen daarna vaak zelfmoord. Criminologe Marieke Liem verdiepte zich in de psyche van de (zelf)moordenaar.

### interview

Iris Pronk

Wat ging er om in het hoofd van de Amsterdamse man die vorig week einde eerst zijn 2-jarige dochter probeerde te doden – ze overleefde – en toen zichzelf van het leven beroofde?

Niemand die het weet, maar psychologe en criminologe Marieke Liem kan er wel een beredeneerde slag naar slaan. Gisteren promoveerde ze aan de Universiteit Utrecht op 'Moord gevolgd door zelfmoord'. Het is het eerste onderzoek in Nederland naar deze vorm van misdaad.

Het is een zeldzame vorm: jaarlijks komt de moord gevolgd door zelfdoding zo'n zeven keer voor. Maar al deze gevallen – die in de volksmond vaak 'familiedrama's' heten – leiden tot maatschappelijke onrust. Voor Liem was dat een reden om zich in deze daders te verdiepen.

Het zijn voornamelijk mannen, zo ontdekte Liem na bestudering van dossiers van het Pieter Baan Centrum, het Erasmus Medisch Centrum en het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie. Zij plegen de (zelf)moord doorgaans met een vuurwapen.

De mannen hebben nog iets gemeen: een extreem afhankelijkke relatie met hun partner en kroost. Liem: „Ze schrijven hun kind geen eigen identiteit toe, maar beschouwen het bijna als een eigen arm of been.” Hun vrouw of vriendin is voor deze daders vaak een seksueel 'eigendom'.

Verschillen zijn er ook. Liem vond drie typen moordenaars-zelfmoordenaars. De eerste beschrijft ze zo: een man leeft al jaren op gespannen voet met zijn vrouw, hij kan niet met maar ook niet zonder haar. Als hij hoort dat ze hem wil verlaten, doodt

hij haar in een vlaag van woede. Daarna beseft de man dat hij zijn vrouw nu voor altijd kwijt is, en slaat hij uit wanhoop en frustratie de hand aan zichzelf.

Type 2 is niet uit op moord, maar op zelfmoord. Deze ouder heeft mogelijk depressieve of psychotische klachten of drugsproblemen. Hij (maar ook wel eens zij) leeft geïsoleerd en heeft een symbiotische relatie met de kinderen. Zijn redenatie: 'Als ik er niet meer ben, hebben zij ook geen leven meer.'

En dan is er nog een derde type, voor wie doding gevolgd door zelfdoding een 'totaaloplossing' voor maatschappelijke problemen lijkt.

Liem: „Stel je een man voor in gro-

### 'Ze zien hun kind bijna als een eigen arm of been'

te financiële problemen. Zijn vrouw heeft al eerder gezegd: 'Als je nog meer schulden maakt, verlaat ik je.' Die man, die zichzelf vaak als middeelpunt beschouwt, ziet nog maar één uitweg: hij maakt er een einde aan voor het hele gezin."

Huisartsen en psychiaters moeten bij een patiënt met suïcidale neigingen ook kijken naar zijn gezin, vindt Liem. Want als zijn relatie met partner of kinderen extreem afhankelijk of symbiotisch is, loopt het gezin een verhoogd risico op een gewelddadige dood.

Maar gezinsdrama's blijven moeilijk te voorkomen, geeft de criminologe toe. De daders hebben meestal geen strafblad, de buren zagen het geweld niet aankomen. „En bij de huisarts komen veel mensen alleen maar voor een wrat."

## Maagdarmartsen betreuren uitstel darmkankerscreening

Van onze redactie gezondheid

AMSTERDAM – De Nederlandse vereniging van maag-darm-leverartsen (NVMDL) en de Maag-lever-darmstichting zijn teleurgesteld over het besluit van minister Klink van volksgezondheid om pas in het voorjaar van 2011 te beslissen over de invoering van een bevolkingsonderzoek naar darmkanker. Klink heeft er weinig arsens om de screening uit te voeren, aldus de minister deze week in een brief aan de Tweede Kamer.

Ernst Kuipers, voorzitter van de NVMDL en hoogleraar aan het Erasmus MC in Rotterdam: „Zo'n bevolkingsonderzoek kost 23 miljoen euro op jaarbasis. Uit verscheidene studies blijkt dat je met die investering op termijn veel kosten zult besparen. Een bevolkingsonderzoek pakt op den duur goedkoper uit dan wanneer je niets doet."

Edith Mulder, woordvoerder van de Maag-lever-darmstichting: „Het is korte-termijn-denken van de minister. Spoor je darmkanker in een vroeg stadium op, dan bespaar je op dure operaties, chemotherapieën en bestralingen."

Ook van het argument dat er een tekort is aan MDI-artsen is Kuipers niet onder de indruk. „Het klopt wel dat er een tekort is aan artsen. Daarom heeft de Gezondheidsraad geadviseerd het bevolkingsonderzoek geleidelijk aan in te voeren. Dat hoeft niet in één jaar, dat kan ook in vijf jaar. Er is geen enkele reden om niet al dit jaar te beginnen."

De Gezondheidsraad adviseerde de minister vorig jaar om een bevolkingsonderzoek naar darmkanker in te stellen voor mannen en vrouwen van 55 tot 75 jaar. Zo'n screening zou elke man en vrouw om de twee jaar moeten worden aangeboden. Na proefbevolkingsonderzoeken in Amsterdam, Nijmegen, Maastricht en Rotterdam adviseert de Gezondheidsraad om geproeft te maken van een nieuwe bloedproeftest in de ontlasting. Volgens de raad kan met deze test 80 tot 90 procent van de darmkankers worden opgespoord. Bij een opkomst van 60 procent kunnen daarmee jaarlijks 1400 sterfgevallen worden voorkomen. Jaarlijks wordt bij 11.000 Nederlanders dikke darmkanker vastgesteld. In 2008 stierven 4800 Nederlanders aan deze ziekte.



Alice Zuidersma (rechts op de foto) hoopt dat haar geluksbudget leidt tot een carrièreswitch. FOTO HERMAN ENGBERS

## 'Geluksbudget' haalt inwoners Almelo uit sociaal isolement

Almelo geeft inwoners die in een isolement zitten een 'geluksbudget' als duwtje in de rug. De gemeente hoopt er zelf ook baat bij te hebben.

Maartje Bakker

Kralenkettingen aan de muur, een gipsafdruk van een zwangere vrouw, een pot met kwasten. In het atelier laat Alice Zuidersma de tafel schudden.

Ze is aan het viltten; met een afwas kwast spettert ze water met zeep op speciale wol, die daardoor aan klit. Ze maakt een tas, met bloemetjes erop, en een eendje.

Zuidersma (36) volgt een cursus in atelier NONART. Zuidersma gebruikt daarvoor haar 'geluksbudget'. Dat bedrag, maximaal 450 euro, geeft de gemeente Almelo aan mensen die in een sociaal isolement zijn beland door bijvoorbeeld een chronische ziekte, verslaving, tienermoederschap of langdurige werkloosheid. Zuidersma werd vanwege de eco-

nomsche crisis ontslagen en raakte depressief. Een consulent vroeg haar: wat maakt u gelukkig? Eerst wilde Zuidersma, die zichzelf een dierenfreak noemt, een cursus met haar twee herdershonden. „Die vinden dat leuk. Behendigheid, apporteren. De consulente zei: zou je niet iets zoeken voor jezelf? Ik ben dol op knutselen en sociale contacten. Zo kwam ik hier."

In Almelo hebben ongeveer tweehonderd mensen geld gekregen. Ze doen er van alles mee: plek huren op de markt, vstuig aanschaffen, bloemschikken of een voetbalseizoenkaart kopen. Het lijkt te helpen. Van de veertig die het geluksbudget als eersten kregen, meldden er 32 gunstige effecten: afleiding, sociale contacten, een 'positief gevoel'. Wie geen verbetering merkte, was ziek of had verkeerd gekozen.

Het idee sloeg aan. „Het verspreidt zich nu als een olievliek over Nederland", zegt Leny Claessens, beleidsmedewerker bij de gemeente Almelo en één van de projectleiders van het geluksbudget. „Acht andere Overijs-

selse gemeenten hebben onze aanpak overgenomen, net als Leerdam en wat Amsterdamse stadsdelen." Het budget is eenmalig en nadrukkelijk niet bedoeld als oplossing voor een laag inkomen. Claessens: „Daarvoor is het minimaalbeleid. We willen mensen een zetje geven. Hun gedachten moeten van min naar plus. Ze moeten in beweging komen."

Mogelijk levert het ook de gemeente iets op. Claessens: „Misschien gaat iemand vrijwilligerswerk doen, of stroomt hij door naar een baan. Wie uit zijn isolement komt en leuke dingen doet, heeft vaak minder klachten. Daardoor doet hij minder vaak een beroep op de gezondheidszorg." Het is jammer als het geluksbudget ophoudt, zegt Zuidersma. „Maar mijn geluk hangt er niet vanaf. Ik heb ontdekt dat ik creatief bezig wil zijn. Dat is mijn passie. Ik was receptioniste/telefoniste bij een aanne-

mer. Nu ga ik creatief werken met ouderen, eerst als vrijwilliger. Wie weet is een carrièreswitch haalbaar. Ik ben absoluut gelukkiger geworden van het hobbyën."